

אשנב למזרח התיכון

מתוך מגמה להגיש לקורא מידע עדכני על העולם הערבי, דעות שונות המהלכות בו ובמיוחד אודות הצבאות שמעבר לגבול, החלטה המערכת לפרסם מד פעם רשמית ומאמרים שראו אור בעתונות הערבית. נסיון ראשון בפרסום חומר מסוג זה נעשה בחוברת 234-235, בה פרסמנו מאמר של מוקדם הית'ם אל-איובי. התגובות החיוביות שהגיעו אלינו מעודדות אותנו להמשיך בכך.

המאמר שבחרנו הפעם, מאת ראיד (רס"נ) בסין עוצ'ה, עוסק בהשוואה בין מערכות ההגנה האווירית של ארצות ערב לבין זו של ישראל. המאמר התפרסם בעיתון הלבנוני „אלג'מהוד" ב-15 לאוגוסט 1974.

המערכות

גטיות. גם עירק עשתה כבדת דרך לא מבוטלת בתחום חיזוק הכושר של רשת הטילים המונחים שלה. היא השיגה, לאחר רונה, מברה"מ מספר סוללות טילים מדגם „סאם 2" ו„סאם 3" וסביר להניח שהיא תקבל גם סוללות מדגם „סאם 6". סעודיה החלה ב-1966 להקים רשת הגנה אווירית מתוחכמת, מצוידת בטילים, ובציוד אלקטרוני מודרני מתוצרת בריטית ואמ-ריקנית. רשת זו אמורה להיות החזקה ביותר במזרח-התיכון ומפקחים עליה מומחים בריטיים ואמריקניים. רשת זו צוידה בטילים מדגם Thunder Bird הבריטיים ובטילי „הוק" אמריקניים משו-פריים.

ירדן השיגה ב-1969 טילים מונחים ברי-טיים מדגם „טייגר קאת". ברם משיקולים כספיים היא נאלצה לוותר עליהם ולהח-ליפם במטוסי „פ-5" האמריקניים, המסוג-לים לעמוד בפני מטוסי-הקרב הטוב ביותר, המופעל באזור המזרח התיכון.

גם לבנון ערכה חוזה עם חברה צרפתית להשגת טילים מונחים מדגם „קרוטל", אך נאלצה לוותר עליהם משיקולים כס-פיים וטכניים. לוב החלה להקים רשת הגנה אווירית מודרנית, אולם לא ידועים לנו דגמי הטילים, המרכיבים את הרשת. לפי המידע המצוי בדינו, מורכבת הרשת מטילים רוסיים מדגם „סאם". זאת, נוסף לעובדה, כי האחראים הלוויים הביעו את התפעלותם מן הטיל הצרפתי מדגם „קרוטל".

רשת ההגנה האווירית הישראלית

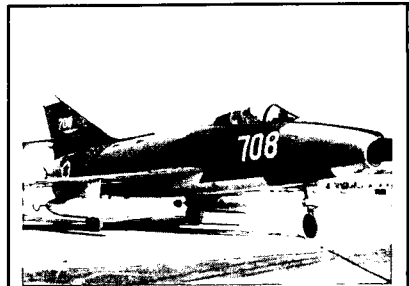
ישראל היטיבה בשנים, שקדמו למלחמת אוקטובר להפעיל את כוחותיה המזויינים, למימוש מטרותיה האסטרטגיות, כפי שנקבעו על-ידי הדרג המדיני. היא עשתה מספר צעדי ענק, כדי לפצות את עצמה

הדרך היחידה להשמדת חיל-אוויר עויין ולהוצאתו, סופית, מן המערכה היא: הת-קפת מטוסיו, כשהם נמצאים על הקרקע, בשדות התעופה שלהם. הנשק, המסוגל לממש זאת הוא המפציצים האסטרטגיים. ב-1964 ביקש נשיא מצרים המנוח, נאצר, מברה"מ לספק לו טילים מונחים נגד מטוסים, זאת בעקבות התחלת ביצוע השלבים האחרונים של מפעל „הסכר הגבוה". הוא עשה זאת כצעד של זהירות מפני התקפות אוויר פתאומיות, שחיל-האוויר הישראלי עלול לערוך. ברה"מ נענתה לבקשתו וסיפקה לו, באותה שנה, מספר סוללות טילים מונחים נגד מטוסים מדגם „סאם 2", המיועדים לפעול נגד מטוסים בגובה 25,000-60,000 רגל. אשר לסוריה, הרי היא לא השיגה טילי „סאם 2" קרקע-אוויר אלא בסוף 1966.

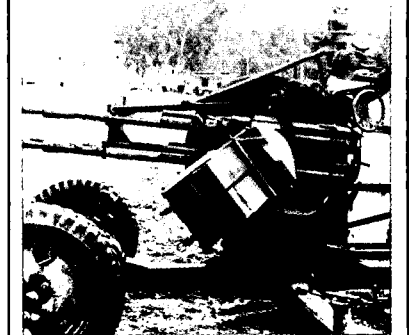
הן מצרים והן סוריה עברו ניסיון מר, במהלך מלחמת 1967, משום שנבצר מהן להכין את כוחות האוויר שלהם לרמה הד-רושה, המכשירה אותם לעמוד בפני חיל-האוויר הישראלי, ומשום שנכשלו בהקמת רשת הגנה, מתוחכמת ויעילה, המורכבת מטילים מונחים נגד מטוסים.

לאחר מלחמת 1967 חוללו הכוחות המ-זויינים של מצרים מעין נס בתחום האר-גון מחדש, ההכנה והחימוש של יחידו-תיהם הלוחמות, ביבשה, בים ובאוויר, לרבות אמצעי ההגנה האווירית. לאחר 1970 הלכה סוריה בעקבות מצרים והשי-גה אותן הצלחות בתחום הכנת כוחותיה למלחמה.

מדינות ערביות אחרות חתרו, לאחר מל-חמת 1967, להצטיידות בטילים מונחים נגד מטוסים. לאלג'יריה יש עתה רשת קטנה של טילים מונחים, שגודלה מגיע ל„פוג", אשר מידותיו מפורזות סביב בירת אלג'יריה וסביב המטרות האסטר-

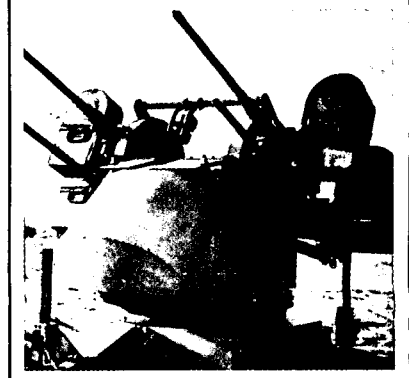
רשתות

ההגנה

האווירית

גם חשפה את נקודות החולשה של המטוס ואת אפשרות הפגיעה בו על-ידי אמצעי ההתנגדות מן הקרקע. הן מצרים והן סוריה הפתיעו את העולם בעוצמת האפקטיביות של רשתות ההגנה האוירית שלהן.

הופעת הטילים המונחים והשימוש בהם בהיקף זה ובדיוק כזה, היוו הפתעה לכל מומחי הצבא בעולם. מנגנוני ההגנה האוירית הערבית הצליחו, בשתי המדינות, בשלבים הראשונים של מלחמת אוקטובר, להפיל את המטוסים הישראליים, דבר שהניע את שר ההגנה הישראלי להפסיק את הגיחות מעל האזורים הנמצאים בשליטת הטילים הערביים. זאת, עד אשר יטופל המצב על-ידי המפקדה הישראלית, אשר ראתה צורך לרכוז את ההפעלות מן האויר ולכוונן נגד בסיסי הטילים בגולן. כתוצאה מכך נפלו מטוסים ישראלים רבים.

מצרים וסוריה הקימו שתי רשתות מתוחות כמות וחזקות של טילים מונחים מדגם „סאם 2“, המיועדים לגובה רב — 10,000—60,000 רגל; „סאם 3“, המיועדים לגובה בינוני — 5,000—25,000 רגל; „סאם 6“, המיועדים לגובה נמוך ובינוני — 2,000—20,000 רגל; ו-„סאם 7“, או כפי שידוע בשם „סטרלה“. טיל זה הוכנס לשימוש כללי ביחידות החי"ר. הוא מופעל על-ידי חייל החי"ר נגד מטוסים, הטסים בגובה נמוך מאוד: פני הקרקע — 3,000 רגל.

רשת הטילים המונחים במצרים הקיפה 200 סוללות, אשר מוקמו בקווי הלחימה,

האזורים המקיפים את הכורים הגרעיניים באזור דימונה ובאזור „בית סוריק“ (נחל שורק).

העמדות הצבאיות האסטרטגיות בסיני, בגולן ובגדה המערבית.

בסיסי המכ"ם העיקריים.

כמו כן יש לישראל מספר תותחי נ"מ ישנים, קלים ובינוניים, כמפורט להלן: —

● תותח בקוטר 20 מ"מ נגד מטוסים, הטסים בגובה נמוך ועד גובה 4000 רגל.

● תותח קל בקוטר 30 מ"מ מסוג „היספנו סואיזה“.

● תותח בינוני בקוטר 40 מ"מ מסוג „ל 70 בופרס“ המונחה באמצעות מכ"ם נגד מטוסים, הטסים בגובה נמוך ובינוני 50—10,000 רגל.

כלי נשק אלה, „מכוסים“ על-ידי רשתות ומנגנוני מכ"ם, נייחים וניידים, הממוקמים לאורך המדינה ולרוחבה. מטוסי הקרב, עליהם הוטל לחזק ולסייע את פעולות אמצעי ההגנה האוירית בישראל, הם מטוס ה„מיראז' 3 סי“, מטוס ה„פאנטום“ וכן מטוס ה„סופר מיסטר בי 2“. כמו כן מסוגלת ישראל, בעת הצורך, לקדם את מטוסי הקו השני להגנה על המדינה, בהסתמכה על מומחיות טייסה ועל כושרם הקרבי הטוב.

מנגנוני ההגנה האוירית

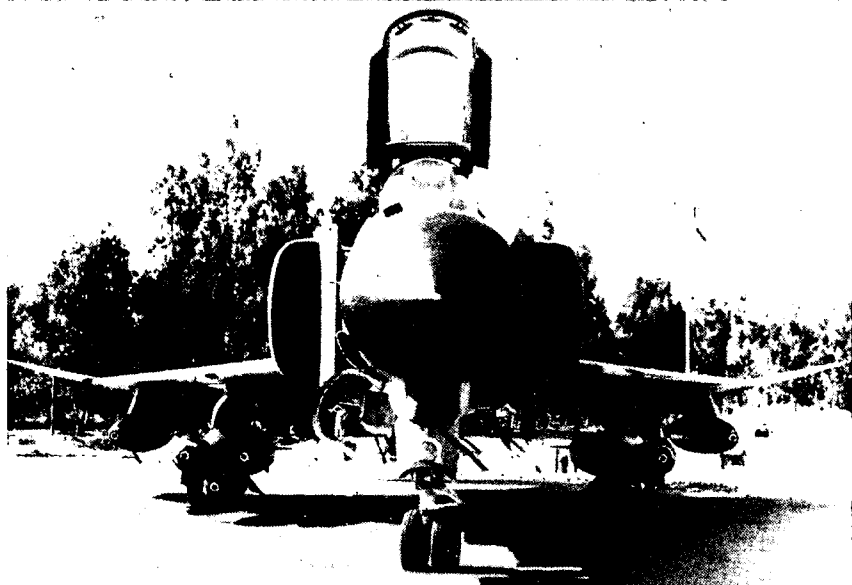
במצרים ובסוריה

מלחמת אוקטובר 1973 הבליטה את חשיבות הטילים המונחים בלחימה. מלחמה זו

על המחסור בכוח-אדם, ממנו היא סובלת. היא ידעה כיצד לעמוד בפני אויביה המקיפים אותה מכל צד, בנצלה, במידה מירבית, את חילוקי הדעות ביניהם, את ריבוי המפקדות הצבאיות הערביות, את השוני במשטרים, באידיאולוגיה, בחימוש ובעקרונות האימונים שלהם. אי-לכך נשענה היא, בראש וראשונה, על איכות הלוחם ועל טיב הנשק. כך חתרה היא בהתמדה להשגת הנשק הטוב והלוחם הטוב, בלא שים-לב להוצאות הכספיות הגבוהות. מאז הקמתה, שאפה ישראל להגיע לחיל-אוייר בעל יכולת, אפקטיביות ועליונות. במשך כל שנות המאבק עדיין אנו לכך, כי היא יישמה את הדוקטרינות הטובות ביותר והמוצלחות ביותר בתחום הפעלת חיל אויר, לשם הגשמת מטרותיה האסטרטגיה של ישראל מבוססת מעיקרה הדוקטרינות שקבע הגנרל האיטלקי הנודע ג'וליו דוהט ב-1921, הנחשב לחלוץ בקביעת הדוקטרינות, הנוגעות להפעלת חיל-אוייר במערכה. דוקטרינות אלו אומצו על-ידי רוב מפקדות חיל האוייר במדינות המתקדמות, פרט לברכה"מ, יפן וסין.

האסטרטגיה הישראלית מבוססת מעיקרה על ניהול מלחמות מנע, כל אימת שהתברר לה, כי הערבים מתכוונים להתקיפה. במערכות המנע שלה נשענה היא בעיקר על חיל-האוייר ועל יחידות השריון שהן בעלות כושר תנועה ותמרון גבוהים. דבר זה הוא שהניע אותה, במשך השנים שקדמו למלחמת אוקטובר 1973, שלא להקדיש שימת-לב לאמצעי הגנה אוירית, ואף לא להצייד במספר הדרוש של תותחים מודרניים נגד מטוסים לטווח ארוך. כך נשארו אמצעי ההגנה האויריים שלה מוגבלים ביכולתם, באפשרויותיהם ובחימושם. בעוד שהיא נשענה, באורח עיקרי, על חיל-האוייר המעולה שלה, כדי להבטיח את ההגנה על עריה, ועל מקומות רגישים אחרים היא הסתייעה גם במערכת הגנה מבוססת על טילים מונחים מדגם „הוק“, הממוקמים סביב המטרות הבאות:

- האזור המקיף את נמל חיפה ובית זיקוק הנפט.
- האזור המקיף את נמל-התעופה לוד ואת העיר תל-אביב.
- שדה-התעופה רמת-דוד באזור הצפון.
- שדה-התעופה עקרון באזור המרכז.
- שדה-התעופה חצרים באזור הדרום.
- שדה-התעופה קסטינה באזור הדרום.

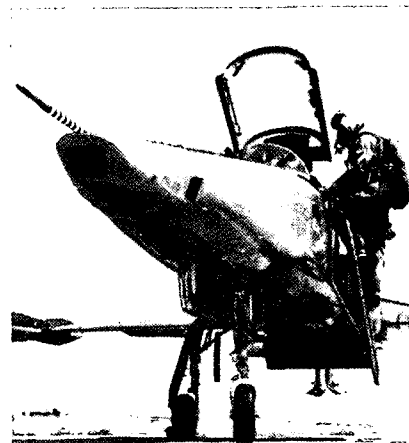
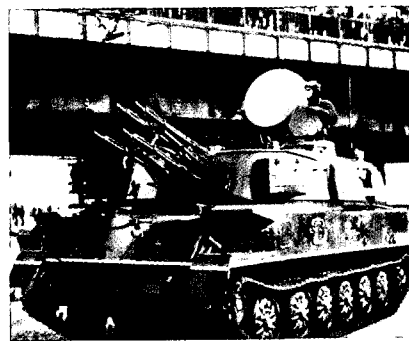

שלאחר המלחמה, פתיחותה כלפי המחנה הערבי ונסיונותיה להשיג נשק ממקורות מערביים בכלל ואמריקניים בפרט — היו להם, בעתיד הנראה לעין, השלכות חיוניות על המאבק הערבי-ישראלי. גם מדיניות ההתקרבות הקיימת בין מצרים, סוריה, סעודיה, ירדן, כוויט ומדינת הנסיי-כוויט הערביות; וכן המאמצים המושקעים עתה לשיפור היחסים של מדינות אלו עם עירק ועם יתר המדינות הערביות — יוליכו, ללא ספק, לתוצאות המיוחלות ויחזקו, במידה רבה, את כושר הלחימה של הערבים.

ישראל חשה, במלחמה האחרונה, ביעילות הטילים המונחים הטקטיים נגד מטוסים הטסים בגובה נמוך. אי-לכך פנתה היא, לאחר המלחמה, לארה"ב כדי להשיג טילים, המסוגלים ליירט מטוסים, הטסים בגובה נמוך. ארה"ב סיפקה לה טילים „צ'אפארל" נגד מטוסים ללא טייס. כן השיגה ישראל את טיל „רד-אי", הדומה לטיל „סאם 7" בו משתמש חייל התי"ר. המפקדה הישראלית עמדה, בזמן החרפת הלחימה, בפני נסיון מר, שעלה לה במחיר גבוה מאוד. אי-לכך התעניינה ישראל בצידוד לשיבוש אלקטרוני, אשר ימעט, ללא ספק, את האבידות במטוסים. ציוד מודרני ומתוחכם זה הקטין את אבידות ישראל במטוסים, בשלבי הלחימה האחרונים.

מן הראוי לומר, כי ארה"ב עשתה כבדת דרך גדולה בתחום ייצורו של ציוד זה. לפיכך ריכזה ישראל את מאמציה כדי להשיג את הציוד הטוב והיעיל ביותר מבין כלים אלו. ישראל מקווה לספל בכל עימות חדש בבעיית הטילים המונחים ובסכנה שהם טומנים למטוסייה. דעתה נתונה לכך במידה רבה.

ככל שייאמר, הרי רשתות ההגנה הערביות עולות על אמצעי ההגנה האוירית הישראלי, בכמות ובאיכות. רשתות אלו מוסיפות עוצמה וחוסן מיום ליום. יתירה מזו: כושר הטייסים הערביים נמצא בהתקדמות רצופה. המפקדות הערביות הבינו את חשיבות המטוסים והטילים המונחים במערכה. אי-לכך ממשיכות מפקדות אלו בצידוד יחידותיהן הקרביות בכלים המודרניים ביותר, בלא לשים לב להוצאות הגדולות. מדיניות הפתיחות וההסכמה הערבית השיגה את מטרותיה. תוצאות אלו החלו להתגלות באורח הדרגתי.

המדינה הבולטת ביניהן היא סעודיה, אשר ערכה חוזים עם חברות בריטיות ואמריקניות, להקמת רשת הגנה מודרנית, ש„תכסה" את כל המרחב האוירי שלה. גם עירק פועלת להקמת רשת חזקה ויעילה מעל אדמותיה. מאמצים אלו יחזקו, ללא ספק, את כושר הלחימה הערבית, ההגנתית וההתקפית. מצרים וסוריה חיזקו את רשתות ההגנה, המוקמות על אדמותיהן. סוכנויות הידיעות מסרו, לאחרונה, כי סוריה קיבלה להק של מטוסי „מיג 23" מודרניים. מטוס זה יחזק פי כמה את הכושר ההגנתי וההתקפי של סוריה בהשוואה לעבר ויאפשר בעתיד לחיל-האויר הסורי לתקוף בעומק הישראלי. יתירה מזו: מדיניות מצרים

בתעלה וסביב מטרות אסטרטגיות, נמלים וערים ראשיות, מפקדות, מחנות-צבא עיקריים, שדות-תעופה, מפעלים וה„סכר הגבוה". רשת הטילים שבסוריה הקיפה 60 סוללות, שמוקמו סביב דמשק, קוי הלחימה, והמטרות האסטרטגיות. שתי רשתות אלו נחשבות לגדולות ולחזקות ביותר מבין רשתות הטילים המונחים נגד מטוסים, המוקמות במדינות העולם השלישי. אין עולות עליהן אלא רשתות הטיילים בברה"מ, בארה"ב, בבריטניה, בצרפת, בשבדיה ובסין. יש להביא בחשבון את העליונות, שיש למדינות תעשייתיות אלו, בטילים מונחים ובטילים אסטרטגיים בין-יבשתיים, המכוונים נגד טילים מונחים. רשת הטילים במצרים ובסוריה מחוזקת על-ידי כמה תותחים מודרניים נגד מטוסיים, הכוללים את הדגמים הבאים:

1. תותח רוסי מתנייע, בעל ארבעה קנים, מונחה באמצעות מכ"ם (מדגם „זי.סיו." בקוטר 23 מ"מ) נגד מטוסיים, הטסים בגובה נמוך: פני הקרקע — 10,000 רגל.
2. תותח רוסי מתנייע דו-קני מדגם „זי.סיו.", בקוטר 57 מ"מ.
3. תותח רוסי „ז.ביו.", בעל ארבעה קנים, בקוטר 14.5 מ"מ, מותקן על בסיס נייד, הנגרר על-ידי משאית צבאית.
4. תותח רוסי „מ. 38-39", בקוטר 37 מ"מ נגרר.
5. תותח רוסי נגרר, בקוטר 85 מ"מ — לגובה רב.
6. תותח רוסי נגרר, בקוטר 100 מ"מ — לגובה רב.

למגננוני ההגנה האוירית מסייעים להקים של מטוסי קרב-יירוט מדגם „מיג 21 פ."; „מיג 21 ב.פ.", „מיג 21 מ.פ." וזאת נוסף לרשת יעילה של מגננוני מכ"ם, המיועדים לתת התראה מוקדמת והממוקמים באדמות מצרים וסוריה. המפקדות הצבאיות במצרים ובסוריה השקיעו מאמצים גדולים מאוד, עד שמגננוני ההגנה האוירית שלהן הגיעו לרמה גבוהה העולה על זו של ישראל.

כפי שצויין קודם, לא הצטמצמה הקמת רשתות ההגנה האוירית היעילה על מצרים וסוריה בלבד. ישנן מדינות ערביות אחרות שהלכו באותו כיוון, והחלו להקים מגננונים יעילים להגנה אוירית על אדמותיהן.